

Utbildningsdepartementet

103 33 STOCKHOLM

Remiss: Ökat uppgiftsutbyte i det brottsförebyggande arbetet - skolans och socialtjänstens behov, SOU 2024:87

Yttrande

Umeå kommun delar utredningens bedömning att de rekommenderade förslagen förväntas leda till att skolan får bättre förutsättningar att utföra ett effektivare brottsförebyggande arbete. Detta främst på grund av att skolan får bättre information om individer som begår, riskerar att begå brott, eller som själva riskerar att utsättas för brott.

Kommunen anser att förslagen kommer att stärka samhällets samlade brottsförebyggande arbete vilket i förlängningen kan leda till minskad brottslighet. Vidare delar kommunen utredningens uppfattning att informationsdelning i möjligaste mån ska ske med stöd av den berörda individens samtycke då detta främjar möjligheten att upprätthålla en god relation och förtroendet för skolan. Därtill skall det även göras en intresseavvägning i det aktuella fallet, innan uppgifter överlämnas. Umeå kommun bedömer att förslagen är förenliga med principen om barnets bästa i artikel 3 i Barnkonventionen. Detta i och med att ökat uppgiftsutbyte om barn inte är oproportionerliga i förhållande till förbättrade möjligheter för barns trygghet, behov av stöd och utveckling. Syftet är att skydda barn och unga från att dras in i kriminalitet eller själv utsättas för brott.

Det pågår flera parallella utredningar, förutom de ovan nämnde delbetänkanden, till exempel beslutad prop. 2024/2025:65 "Ökat informationsflöde till brottsbekämpning", som träder i kraft 1 april 2025, som även berör skolan och rektors skyldighet att lämna information till polis och andra myndigheter. Det är därmed viktigt att de delar som berör skolan samstämmer.

Därtill träder en ny socialtjänstlag i kraft 1 juli 2025, (SOU 2024:87), där socialtjänsten får ett uttalat och utökat ansvar att förebygga och motverka brottslighet särskilt bland barn och unga. Utredning behöver förtydliga hur nya socialtjänstlagens bestämmelser, om förebyggande och främjande insatser mot barn och unga i brottsförebyggande arbete, överensstämmer med skolans ansvar.

Det framgår inte av utredningen (SOU 2024:87) hur dokumentation av sekretessbrytande uppgifter ska ske och vilka intresseavvägningar som behöver göras i det enskilda fallet. För att minska risken för förtroendeskadorna och för den enskildes rättssäkerhet ser kommunen att varje utlämnande utan samtycke nog behöver övervägas. Det finns behov av stöd för att göra bedömningar enligt förslaget om tillägg i Offentlighets- och sekretesslag (OSL) (2009:400) 10 kap.18 d §. Exempelvis för att avgöra om uppgiften behövs i skolans verksamhet eller om det med hänsyn till planerade insatser eller andra särskilda skäl är olämpligt att uppgiften lämnas ut. Kommunen föreslår att Socialstyrelsen får i uppdrag att utarbeta en vägledning för uppgiftsutlämnande enligt lagförslaget. Då lagförslaget inte avser ett utlämnande enligt Tryckfrihetsförordningens (1949:105) bestämmelser utan ett uppgiftsutlämnande enligt OSL efterlyser nämnden ett förtydligande gällande dokumentations- och registreringskyldigheten för aktuella utlämnanden. Det behöver förtydligas vad som ska dokumenteras i de fall myndigheter fullgör en uppgiftsskyldighet eller vidtar en möjlighet om att lämna ut uppgifter, och inte begår ett brott mot tystnadsplikten enligt OSL.

I alla dessa sammanhang önskar Umeå kommun ett klagörande och en vägledning för att säkerställa att den sekretessbrytande informationen hanteras korrekt, samt betonar vikten av att tydliga riktlinjer och rutiner för informationsutbyte behöver tas fram.

Umeå kommun ser positivt på möjligheten att sekretesslättnad kan stärka samverkansformen SSPF (skola, socialtjänst, polis och fritid) och SIG (sociala insatsgrupper) för att lättare kunna dela information, dela oro och lägesbild.

Stor vikt läggs i denna utredning och tidigare delbetänkanden vid att skolan ska ta ett större ansvar kring skolsäkerhet och med extra stöd och resurser stötta barn och unga som är i riskzonen för kriminalitet eller riskerar att bli utsatta för brott. Detta utan att det förväntas medföra några ökade kostnader. Umeå kommun är av annan uppfattning kring detta och ställer sig också frågande till om skolans resurser i form av personal är tillräcklig. Sammantaget påförs skolans personal nya arbetsuppgifter som är

resurskrävande samt innebär ett dokumentationsansvar för att kunna fullgöra det ökade uppgiftsutbytet. Skolpersonal och elevhälsa behöver få relevant utbildning, stöd och kunskap om riskfaktorer kopplat till kriminalitet och hur man identifierar och hanterar varningssignaler. Elevhälsa och skolpersonal har inte sin expertis inom offentlighets- och sekretesslagstiftning vilket medför behov av utbildningsinsatser.

Det framgår även i promemorian (U 2024/02201) som föreslås träda i kraft 1 januari 2026 "En modern krisreglering för verksamheter på skolområdet" att varje skolenhet upprättar tre nya handlingsplaner: *Höjd beredskap, Fredstida krissituationer samt Allvarliga störningar av lokal art*. Även i dessa innefattas att huvudmän och skolenheterna ska arbeta mer brottsförebyggande. Det är således flera pågående förslag om lagändringar som behöver resursersättas för den ökade arbetsbördan för rektorer och andra medarbetare inom skolans verksamhetsområde. Umeå kommun vill därmed påtala vikten av att samordning sker för att minimera risken för dubbelreglering som kan medföra otidigheter.

Umeå kommun anser att informationsutbyte inom det brottsförebyggande arbetet måste vara tydligt avgränsat och förenat med starka rättssäkerhetsgarantier för att förhindra godtyckliga eller diskriminerande bedömningar. Definitionen av "människor som riskerar att hamna i kriminalitet" är avgörande för hur informationsutbytet tillämpas. Om denna definition breddas till att exempelvis omfatta "personer bosatta i utsatta områden" eller en viss etnisk eller socioekonomisk grupp, riskerar hela områden eller befolkningsgrupper att systematiskt bli föremål för informationsutbyte och särskild övervakning, snarare än att insatser riktas mot faktiska riskindivider. För att upprätthålla rättssäkerhet och förtroendet för samhällets institutioner måste informationsutbyte begränsas till väl definierade undantagsfall där det finns tydliga och konkreta indikationer på brottslighet eller förhöjd risk. Samtidigt ser kommunen positivt på att skolan ges ett utökat ansvar i det förebyggande arbetet med unga i riskzonen, förutsatt att detta åtföljs av riktade statliga resurser. En stärkt skolinsats kan spela en central roll i det långsiktiga brottsförebyggande arbetet, men det förutsätter att regeringen säkerställer finansiering och stöd för att undvika negativa konsekvenser för skolans ordinarie verksamhet och elevernas rätt till en trygg och jämlik utbildning.

I utredningen konstateras att förslagen inte innebär att socialtjänsten får nya arbetsuppgifter och att finansieringsprincipen därför inte aktualiseras. En slutsats är också att det behöver avsättas tid för att arbeta med att

lämna ut och ta emot information enligt förslaget men att tanken är att förändringen på sikt ska underlätta socialtjänstens arbete (s. 340-341).

Kommunen instämmer i att intresseavvägningar och prövningar kommer att ta tid och resurser i anspråk, även om det är svårt att uppskatta omfattningen. Det finns också ett behov av att öka kunskapen kring vilka uppgifter andra myndigheter har behov av i sin verksamhet. Tid och resurser kan behöva avsättas till att utveckla samverkan och till kunskapsutbyte, exempelvis mellan socialtjänsten och skolan. Bedömningen är att verksamheterna kommer att behöva avsätta tid till omställningen till den nya lagstiftningen, för att göra anpassningar av verksamhetssystem, ta fram nya och se över befintliga styrdokument såsom delegationsordning och praktiska rutiner samt till att utbilda medarbetare. Uppgifter som socialtjänsten lämnar till skolan om elever behöver skyddas så att inte obehöriga ges åtkomst. Detta ställer krav på säkra kommunikationsvägar och säkra lagringsplatser.

Sammanfattningsvis bedömer kommunen att om förslaget blir verklighet behöver tid och resurser avsättas både till det praktiska arbetet med att lämna ut och ta emot uppgifter enligt förslaget, men också till utbildning, omställning och utvecklingsarbete kopplat till förändringen.

Olov Häggström
Utredare

2025-03-26

Kommunstyrelsens
näringslivs- och arbetsutskott

Diarienumr: KS-2025/00095

Svar på remiss: Ökat uppgiftsutbyte i det brottsförebyggande arbetet - skolans och socialtjänstens behov, SOU 2024:87

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen beslutar

att svara på rubricerad remiss i enlighet med bilagt yttrande "Umeå kommuns yttrande - Remiss: Ökat uppgiftsutbyte i det brottsförebyggande arbetet - skolans och socialtjänstens behov, SOU 2024:87"

Ärendebeskrivning

Regeringen tillsatte aktuell utredning 22 juni 2022 vars helhet syftar till att barn, elever, lärare, rektorer och annan personal ska ha en säker och trygg utbildnings och arbetsmiljö. Två delbetänkanden har tidigare lämnats innan detta slutbetänkande: "Samhället mot skolattacker" (SOU 2023:28) och "Skolor mot brott" (SOU 2024:17). Utredningens uppdrag (SOU 2024:87) innefattar att kartlägga och analysera vilka uppgifter som kan behöva utbytas mellan skolor och mellan skola, socialtjänst och brottsbekämpande myndigheter i brottsförebyggande syfte, samt föreslå författningsändringar som medför att sådana uppgifter kan utbytas.

Stadsledningskontorets yttrande bygger på gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden, för- och grundskolenämndens samt individ- och familjenämnden respektive yttranden.

Beslutsunderlag

Umeå kommuns yttrande - Remiss: Ökat uppgiftsutbyte i det brottsförebyggande arbetet - skolans och socialtjänstens behov, SOU 2024:87"

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens yttrande

För- och grundskolenämndens yttrande

Individ- och familjenämndens yttrande

Beredningsansvariga

Olov Häggström, kommunkansliet

Tjänsteskrivelse

Dnr: KS-2025/00095

Beslutet ska skickas till

u.remissvar@regeringskansliet.se och med kopia till
u.gv.remissvar@regeringskansliet.se. Ange diarienummer U2025/00075
och remissinstansens namn i ämnesraden på e-postmeddelandet.

Margaretha Alfredsson
Stadsdirektör

Olov Häggström
Utredare